

Жүсіпбектің шығармашылық мұрасының ең бір көрнекті жағы — оның аудармалары. Аудармашы есебінде ол қазақ әдебиеті мен орыстың және дүниежүзілік классикалық әдебиеттің шығармашылық байланысын ұлғайтуға көп күш жұмсады және өзі шеберлікке жетілді. Соңғы жылдары оның аударуымен басылған Н.В.Гогольдің «Бақылаушы» («Ревизор»), А.С.Пушкиннің «Тас мейман», «Сараң сері», Ф.Дюшеннің «Дәмелі» («Тәмилла»), Дж. Лондонның «Телегей теңіз», К.Берковичтің «Өрбике», С.Чуйковтың «Тау еліндегі оқиға» («Вершинная былль») атты шығармалары табылды. Олардан басқа Жүсіпбек Джек Лондонның, Г.Мопассанның, Р.Тагордың, А.Чеховтың, М.Горькийдің әңгімелерін аударған. Жүсіпбектің ақындық мұрасында дүние жүзі пролетарларының гимні «Еңбекшілер ұраны» («Интернационал») мен азамат соғысы кезінде туған «Жас әскер» («Молодая гвардия»), «Жас көсемдер маршы», («Марш юных пионеров») өлеңдерінің аудармалары барлығы жоғарыда айтылды.

Жүсіпбек кезінде бірқатар саяси, тарихи еңбектерді, оқулықтарды қазақшаға аудару ісіне қатысқан. Оның аударуымен Н.И.Бухарин мен Е.А.Покровскийдің «Коммунизм әліппесі» («Азбука Коммунизма»), М.Н.Покровскийдің «Ресейдегі ХІХ—ХХ ғасырлардағы төңкеріс қозғалыстары тарихынан» («Очерки по истории революционного движения в России ХІХ и ХХ веков»), «Орыс тарихы» («Русская история»), Богдановтың «Саяси экономияның қысқаша курсы» («Краткий курс политической экономии»), П.И.Стучкийдің «РСФСР Конституциясы» («Конституция РСФСР») атты кітаптары басылған. Бұлар Жүсіпбекті өз заманының жан-жақты білімді адамы, ғалымы, ағартушысы есебінде тұлғаландыра түседі.

Жүсіпбек Аймауытов — әдебиетпен, жазушылық іспен қоса, бүкіл өмірін оқу-ағарту ісіне арнаған адам. Ол негізгі кәсібін «мұғалім» деп санаған. Сондықтан езінің саналы өмірінің көбін бала оқытуға бағыштаған. Ол тәрбие, оқу, оқыту мәселелеріне арнап көптеген мақалалар, кітаптар жазған. Олардың ішінде «Тәрбиеге жетекші» (Орынбор, 1924), «Психология» (Ташкент, 1926), «Жан жүйесі және өнер таңдау» (Москва, 1929), «Сабақтың комплекстік жүйесінің әдістері» (Қызыл Орда, 1929) атты зерттеулері мен оқулықтары бар.

Жүсіпбек өз заманының үлкен публицисі болды. Қазақ баспасөзінің көбейіп, жария жағдайға жеткен кезінде ол күнделікті газет-журнал беттері арқылы үнемі халқымен тілдесіп, ой бөлісіп отырды, оларға өз көңілінің тілін жеткізді. Солардың көбін кезінде автор әр түрлі бүркеншік аттармен (псевдонимдермен) жазған. Олардың ішінде бізге белгілілері—«Қызыл тау», «Қызылбас», «Жанак», «Келешек», «Танашбай», т.б. Кейде ол «Ж», «ЖА.» деп есімінің, ез аты мен әкесінің атының бас әрпін, кейде өз есімінің «Ж.К.» деп басқы және соңғы әрпін қойып қысқартып жазған. Соңғы қысқартуды жеке сөз ретінде пайдаланып «Жік» деп те жазған кездері болған. Жазушының бізге таныс шығармаларының барлығы дерлік осы тәрізді бүркеншік аттармен жарияланған.

Жүсіпбек—қазақ қоғамы дамуының ең бір мазасыз шағында, әлеуметтік талас-тартыстар тұсында өмір сүрді. Өзінің бірсыпыра идеялас замандастары сияқты, оның да қалам қызметіне қамқорлық болмады. 20-жылдары Қазақстанда құрылған пролетариат жазушыларының ассоциациясы оларды сыртқа тепті. Баспасөз бетінде «Ұлтшыл-алашордашыл жазушылар» делініп, үнемі сыналып жүрді. Осындай жағдайда жазушы негізгі әдеби ортадан жырақ, оңаша жағдайда жұмыс істеуге мәжбүр болды. Сөйте жүріп, бой тасалап қалмай, заманнан оңашаланбай, елі, халқы жайлы ойланып, заман, дәуір сөзін айтты. Жүсіпбек шығармашылығын әрі қарай зерттеу ХХ ғасырдың басындағы қазақ халқының рухани оянуы, отаршылдық пен ұлттық өзгіге қарсы күресі процесін, жазушының осы қозғалыстағы орнын анықтауға көмектеседі.